

Histo-visie

Moord en doodslag

Moord

Op vrijdagavond 14 april 1845 werd in Steenwijk de zestigjarige Uyterwijk op de stoep van zijn huis vermoord.

Hij was die avond om half tien thuisgekomen. Een half uur later werd er gescheld. Hij had de deur zelf geopend. Om zijn weg te vinden en

om te zien wie nog zo laat hem wilde spreken had hij een kaars in zijn hand.

Waarschijnlijk heeft hij niet eens gezien wie de bezoeker was, want nauwelijks had hij de deur geopend of hij werd in zijn onderbuik getroffen door een jachtmes.

Het slachtoffer kwam

niet verder dan twee maal moord, moord te roepen. Kort daarna stief hij op de stoep van zijn huis.

Wie was deze Uyterwijk? Al op zeer jeugdige leeftijd werd hij als een rekenwonder beschouwd. Hij was als veertienjarige zeer bedreven in de meetkunde.

Toch volgde er geen wetenschappelijke carrière. Toen hij op zestigjarige leeftijd stierf was hij controleur van de turfaccijns.

Zijn moordenaar was op de avond van de veertiende april met een wagen naar Steenwijk gereeden. Hij had zijn paard en wagen buiten de stad bij een herberg gestald met de opdracht om de wagen paraat te houden.

Zelf was hij de stad ingegaan en kwam daarbij bij het logement Ketel. Zijn slachtoffer, Uyterwijk, was vlak voor hem daar nog geweest. Om daar een brief te posten. De moordenaar had naar hem gevraagd en toen hij vernam dat Uyterwijk naar huis was gegaan, had hij besloten hem thuis op te gaan zoeken.

De afloop van dat bezoek is hiervoor al geschetst.

— Met deelneming en bedroefing is ook hier het berigt ontvangen, dat de heer *J. Uijterdijk*, Controleur van 's Rijks belastingen bij de Vereenigen te Steenwijk, op den 11 dezer vermoord is geworden. De heer *Uijterdijk* toch was geboortig van Rinsumageest, waar zijn vader, de bekwame werktuigkundige *Oene Uijterdijk*, thans nog in 87 jarigen ouderdom in leven is, om nog den gewelddadigen dood te betreuren van een beminden zoon, die reeds op veertienjarigen ouderdom, door zijne vorderingen in de rekenkunst, een wonder in veler oogen was, en die later in de Wis-, Natuur- en Sterrekundige wetenschappen zulke groote vorderingen maakte, dat hij daarin onder de eerste geleerden van ons Vaderland gerekend werd. In twee door hem uitgegeven werken: *Inleiding tot de Kegelsneden* en *Herleiding van den schijnbaren afstand tusschen twee Hemelligchamen en den waren*, heeft hij daarvan blijken gegeven, hoewel een ander geleerd werk, over de hoogere Meetkunde, dat hij voornemens was uit te geven, niet is tot stand gekomen. Hij behoorde tot die geniën, welke den roem van Vriesland in de Mathematische wetenschappen bij voorduring handhaafden. Hij was ruim 60 jaren oud en deelde door zijn braaf en minzaam gedrag in aller hoogachting. Zekere *Rietberg*, die onlangs als turfaccizeur, op voordragt van den heer *Uijterdijk*, wegens wangedrag was afgezet, was korten tijd eer de moord gepleegd werd, te Steenwijk aangekomen en voor eene herberg buiten de stad afgestapt, van waar hij, zijn voerman gelast hebbende alles gereed te houden om dadelijk verder te rijden, in de stad ging en het logement van *Ketel* binnentrad; hij verhet dat logement eenige oogenblikken nadat de heer *Uijterdijk*, daar een brief voor den post bezorgd hebbende, zich verwijderd had, kwam weldra weer aan de herberg buiten de stad en reed terstond verder. In dezen tusschentijd heeft hij den waardigen man, hoogstvermoedelijk door wraak gedreven, bij het openen van de deur, onverhoeds met een mes of dolk een hevigen steek toegebracht, aan welke hij oogenblikkelijk is overleden. Deze *Rietberg* die te Steenwijk wel bekend was, werd dadelijk voor den vermoedelijken moordenaar gehouden; de justitie vervoegde zich Zaterdag morgen aan zijne woning te *Hasselt*; hij weigerde de deur te openen; men moest zich met geweld den toegang verschaffen, maar vond hem met een verbrijzeld hoofd op den grond liggen, en eenige pistolen nevens hem, hij had zich zelven om het leven gebragt.

Alsof er niets gebeurd was ging de moordenaar terug naar de herberg buiten de stad. Haalde zijn paard en wagen op en reed terug naar Hasselt.

In Steenwijk was intussen grote beroering ontstaan. Al gauw werd de beschuldigde vinger uitgestoken naar R., zoals hij in de kranten van die tijd werd genoemd. R. was kort tevoren als turftaxateur door Uyterwijk vanwege wangedrag en plichtsverzuim in rang teruggezet. Dat had de jongeling R. niet kunnen verkroppen. Vol wraakgevoelens was hij blijkbaar die avond van Hasselt naar Steenwijk gereisd.

De volgende ochtend wilden de gerechtsdienaars hem arresteren. R. weigerde echter de deur te openen. Met geweld wist men vervolgens zich toegang tot de woning te verschaffen. Net toen de dienaren de trap op stormden, hoorden zij schoten.

R. trof men met een verbrijzelde hersenpan en badend in het bloed aan. Naast hem lag een pistool. Een eind verderop lagen ook nog twee pistolen, waarvan er één blijkbaar dienst had geweigerd.

Vele kranten eindigden hun artikel met de opmerking dat met deze daad twee achtingswaardige families in de rouw waren gedompeld.

Wie was echter R. Eén

van de kranten was wat minder terughoudend geweest en sprak van de jongeling Rietberg.

Mogelijk was zijn vader Albert Rietberg. Deze in 1788 geboren man woonde in wijk B en was van beroep veehouder.

Doodslag

Op 2 juli 1895 brak in Hasselt een brand uit. Zoals gewoonlijk bracht een dergelijk gebeuren veel mensen op de been. Zo ook aan aantal jongelui zoals Hendrik de V. en Roelof Schaepman. Blijkbaar meende De V. dat er nog een rekening te vereffenen viel, want hij daagde Schaepman uit voor een gevecht. Deze deed een stap naar voren met de woorden: "Hier ben ik." Hendrik stuurde wat omstanders weg om wat ruimte te krijgen en trok onverhoeds zonder dat er iets was voorgevallen een mes. Hij gaf Roelof twee flinke jappen over zijn gezicht.

De verwonding was niet mis. De messneden liepen vanaf boven zijn hoofd tot over de wang. Zelfs een stuk oor werd door Hendrik weggesneden.

De procureur vond het voorval zo ernstig dat hij van doodslag sprak. Hendrik mocht van geluk spreken dat hij bij Roelof geen slagader had geraakt.

De eis was zes maanden gevangenisstraf.

Hendrik verdedigde zich met het excuus dat hij driftig was geweest en

dat Roelof was begonnen door hem uit te dagen. De procureur bracht hier tegen in dat hiervan niets was gebleken.

S. Gratama, die als advocaat van het slachtoffer optrad, eiste 150 gulden voor de gemaakte dokterskosten en het gederfde loon.

De zaak ging nog verder, want niet alleen Hendrik had uit drift gehandeld, de 41-jarige Derk Jan B. ook. Althans dat voerde hij als excuus aan toen hij door de rechtbank ervan beschuldigd werd dat hij Hendrik met twee rake klappen buiten westen had geslagen. Aanvankelijk had hij zich onschuldig verklaard, maar de getuige G. Wentink moest voor de rechtbank erkennen nadat hij eerst beweerd had niets gezien te heb-

ben, dat Hendrik bewusteloos tegen de dijk had gelegen en dat Derk Jan B. hem met de vuist had geslagen.

Daniel Apelo, die als tweede getuige fungeerde bevestigde de tweede versie van G. Wentink. Derk Jan B. had volgens hem uit drift gehandeld. Hij was kwaad geweest over de verwondingen die Hendrik de V. aan Roelof Schaepman had aangebracht.

De officier eiste tegen Derk Jan B. acht dagen gevangenisstraf vanwege mishandeling.

Bronnen:

Kranten uit 1845 en 1895

